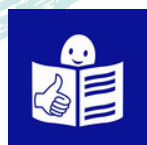

Tradicionalne dječje priče za zajedničku budućnost – TRACE

HRVATSKE PRIČE

GRAĐA LAGANA
ZA ČITANJE

Tradicionalne dječje priče za zajedničku budućnost - TRACE

HRVATSKE PRIČE

Knjiga za učenike koji ne mogu koristiti standardni (crni) tisak (učenici s disleksijom, ADHD/ADD sindromom, učenici s poteškoćama u govorno-jezičnoj komunikaciji, s motoričkim poteškoćama uslijed kojeg ne mogu držati knjigu, ili rukovati njome, ili pomicati oči u mjeri u kojoj bi im to omogućilo čitanje te učenici nacionalnih manjina kojima hrvatski nije materinji jezik i učenici imigranti) prilagođena po principima *građe lagane za čitanje*.

Partneri

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Hrvatska
Udruga za poticanje neformalnog obrazovanja, kritičkog mišljenja i filozofije u praksi Mala filozofija, Hrvatska
Osnovna škola Josip Pupačić, Hrvatska
Sveučilište u Peloponezu, Grčka
Udruga Kreativne ideje, Latvija
Euroarapska fondacija za visoko obrazovanje, Španjolska

Zahvale

Zahvaljujemo učenicima, učiteljima i knjižničarima koji su sudjelovali na radionicama koje smo provodili u okviru projekta Tradicionalne dječje priče za zajedničku budućnost – TRACE.

Copyright

Materijali su dostupni pod licencijom Creative Commons
Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima (CC BY-NC-SA)

2

Ovaj projekt je ostvaren uz financijsku potporu Europske komisije.

Ova publikacija izražava isključivo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom pri uporabi informacija koje se u njoj nalaze.

Sadržaj

Crni ovan	str. 4
Crvene stine	str. 10
Ni u drvo, ni u kamen	str. 18
Mandino vrelo	str. 25
Priča o Plitvičkim jezerima	str. 29
Žabica djevojka	str. 37

Crni ovan

Ljeti kada je tako vruće da gori nebo i kamen
i ništa više u suhoj zemlji ne raste, svi idu k **Cetini**.
Uz Cetinu su i za vrijeme najžešćih vrućina livade zelene,
a šta si posadio, možeš zalijevati do mile volje.
Živina se hladi i **poji** na potoku.
A poslijepodne, kad je živina već sita i leži,
a vrućina popusti, djeca uče plivati.
Djedovi ih privežu konopom uz stablo da ih voda ne odnese,
pa tako, malo po malo, svako dijete nauči plivati.

4

Na Cetinu se dolazi ranom zorom, prije vrućine.
Kako se diže sunce na nebu, nije lako ni raditi blizu vode.
Svi čekaju zvuk zvona crkve na visokoj stijeni, iznad Studenaca.
To zvono označava najvažniji dio dana.
Rad se prekida, ljudi se krste, muškarci se odmaraju od kopanja,
žene od branja jabuka i trešanja.
Zvoni podne.
I jako se čuje zvono, kao da je iznad glave.
Svi zvukovi odjednom zamuknu

i samo ta jaka zvonjava se čuje u kanjonu i polju uz Cetinu.

E baš u tom trenu treba sjesti oko panja,
prekrstiti se i ručati.

To svi znaju i nitko ne smije postupiti drukčije.

Sva djeca odavno znaju kako je opasno to ne učiniti.

Ne znaju zašto, to se ne govori, a ipak, nešto naslućuju.

Uvijek među djecom ima onih koji ne vole slušati
što im se govori.

Tako je i ovaj put bilo.

Mali Josip, radi samo ono što on želi.

Ne samo da nije sjeo i prekrstio se,
nego je otišao još dok je zvonilo podne, pravo u Cetinu.

Majka mu je uvijek govorila da vruć ne ulazi u rijeku,
jer će ga uhvatiti grč pa se će utopiti.

To mu se činilo kao neka priča za malu djecu.

Njemu je bilo nesnošljivo vruće.

Malo je nogom zagazio i gledao u vodu.

Voda je bila osvježavajuća, hladna kao led.

Potom je skinuo odjeću i odlučio se okupati.

Odlučio je plivati niz rijeku, pa je podigao ruku

i zaklonio oči dlanom.

Htio je vidjeti koliko mora preplivati.

A kad tamo - nasred Cetine leži crni veliki ovan.

OŠ Josip Pupačić, Omiš, Hrvatska

Prekrio svojim ogromnim tijelom cijelu rijeku
i mrko gleda pravo u dječaka.

Oči crne kao noć svjetlucale se od sjaja vode i sunca .

Rogovi crni, veliki i savijeni kao neke dvije velike **kljuge**.

Crno **runo** se svjetluca od kapi vode koja šprica s brzaca.

Leži ovan i gleda dječaka.

On od silnoga straha, nije mogao dozvati ni oca,
ni majku, ni starijeg brata.
Nije mogao ni misliti, ni micati se.
Ovan nasred Cetine i dalje mirno leži
i gleda ga strašnim, ognjenim pogledom.
U ono malo razuma koji mu je ostao,
sjetio se Josip priče na **kominu**.
Nije ju trebao čuti, već je trebao za to vrijeme spavati.
No Josip je tada je glumio da spava.
Tada su stariji prepričali tu strašnu legendu –
onaj tko u podne ugleda crnog ovna na Cetini
mora biti brži od njega i doći kući.
Ne smije izlaziti tri dana i tri noći, inače mu nema života!
Sjetio se kako su govorili da će taj poludjeti ili umrijeti.
A od onih koji su ga dosad vidjeli,
samo je jedan uspio doći kući.
Svi drugi su došli do Velike ploče i tu su ih našli.
Sve je drugo u tom trenu zaboravio,
samo se toga dječak sjetio.
Čim su ga noge poslušale, poletio je Josip po konja,
pa ga tjerao uzbrdo.

Tjerao ga je krikovima i konopom.
Nije se usudio pogledati je li onaj ovan za njim krenuo.
Znao je, ako ga još jednom pogleda u oči
onim strašnim pogledom, da neće preživjeti.
Leti konj mokar od vrućine,
a Josip leden od straha koji ga trese.
Najveću uzbrdicu su prošli i već bili blizu kuća,
kad je starac koji je išao s potoka kući ugledao taj prizor!
Ugleda konja iza kojeg se prašina u podne diže
i u toj prašini ugleda golog momčića,
koji modar od straha kriči i tjera konja.
Poplašio se starac i mislio kako neka zla sila
trči prema kućama.
Odluči zaustaviti zlo pa stane nasred prašnog puta
i podigne obje ruke u zrak.
U jednoj ruci mu štap, drugom se prekrsti i zaviče.
Kad je on zavikao, izbezumljeni konj poleti još brže.
Taj galop konja čuo se puno prije nego je konj
došao do **pojate**,
pa Josipov stric izađe pogledat kakva je to buka u podne.
Imao je šta vidjeti.

I on je na prvu promislio kako neka zla sila dolazi.
Kad malo bolje pogleda, uz uzbrdicu do kuće leti njihov konj,
a na njemu mali.
Zazove konja imenom da se zaustavi,
ali konj, onako umoran i poplašen nije se zaustavio .
A stricu prođe kroz glavu,
kako je za ulaz na konju u pojatu
Josip već prevelik, taman za glavu.
Brzo se okrene stric i zgrabi Josipa s konja,
a konj taman ispod **parapeta** ušao na svoja **jasla**.
Da je stric malo zakasnio,
Josip bi udario glavom u parapet u onoj brzini...
Tako je stric spasio dječaka.
Josip nije izlazio iz kuće tri dana i tri noći.
Slušao je sve šta su mu rekli da mora, bez pogovora.
Sada je znao zašto, kad zazvoni podne,
treba sjedit ispod zida u hladu,
prekrsiti se i ne ići do vode.

Zabilježila i prepričala Marija Šarac

Crvene stine

Cetina je brza i zelena krška rijeke.

Pri samom kraju toka Cetine,

diže se Mosor, planina siva od kamena.

Nema bogatih šuma kakve bi priličile takvoj planini.

Smjestila se na desnoj obali Cetine, pa onako svisoka,
djeluje kao da je čuva i gleda.

Taj pogled je jednako kamen kao i sama planina.

Sve oluje, krenu s vrha planine.

One se valjaju prema selima raspršenim podno Mosora
i druge strane Cetine.

Mračne i pune munja, gromova i strašnog vjetra
pa prijete poljima i trudu **težaka**.

A tamo gdje se ljube dno Mosora i nemirna Cetina,
stijene su nešto drugačije.

Od samog dodira tih moćnih i hladnih stijena sa bistrom vodom,
stijene su se promijenile.

Na tom dijelu Cetina smirena teče
prema sljedećem opasnom slapu.

Čudno je vidjeti usred tog sivila
stijene koje se nježno crvene.

I baš u tim stijenama mnoštvo je pećina i izvora.
Za velikih kiša voda krene u sam kanjon.

Ljudi su oduvijek gledali prema Mosoru
kako bi se pripremali za kakvo nevrijeme,
ali nekako su znali da i planina gleda njih.
Znali su oni da tamo visoko mogu živjeti samo vile.

Nije se narod bojao vila.

U njih se samo ne treba dirati.

Samo ih poštovati.

Mala Mare je bila lijepa djevojčica.

Još dok je bila mala, vidjelo se da je spretnija od drugih.

Kad je trebalo spasiti iz vode ili s kamena neku kozu ili janje
ili prevest natovarenog konja preko potoka, ona je tu bila prva.

Njeni **svirci** od jasena su najljepše svirali.

Ona je svirala i pjevuckala po ledinama dok je čuvala blago.

Mare je bez straha pomogla majci prati vunu u Cetini.

Nije se bojala ni preko stranputica sama otići kući.

Usput bi nalazila najljepše cvijeće i davala ga majci.

Uvijek kada je plesala, svirala i umirivala konja pod teretom,
imala je osjećaj da je netko gleda.

Često bi se okrenula, ali nije bilo nikog.

Imala je osjećaj da taj pogled nije iza nje, nego iznad nje.

Uprla bi svoj pogled prema gore,
prema planini, ne bi li ugledala tko je gleda.

Rasla je Mare i došlo je njeno vrijeme
da skupa s drugim curama pleše u kolu.

Plesala je ona, pjevala i glasno se smijala.

Njeno pjevanje i smijeh su odjekivali.

Činilo joj se da se njezini zvukovi stapaju sa hućanjem rijeke,
pa se odbijaju o Crvene stijene na drugoj strani.

I nekad joj se činilo da bi se vratili do nje.

Činilo joj se kao tajna koju treba čuvati.

Takvih trenutaka u Marinim danima bilo je sve više.

Tihi šapat ju je pratio dok je sama plesala i pjevala.

A taj šapat je bio mekan, topao...

Ponekad bi prepoznala tihi razigrani smijeh.

Riječi nije razumjela.

To se nikada nije događalo dok je bila s drugima.

Najjasnije je bilo kad bi jašući na konju,

išla na pašu ili pojilo.

Šum vjetra bi se pretvarao u poznati zvuk nepoznatih riječi i veseli smijeh.

Neke žene u selu znale su dobaciti neko upozorenje ...

Ne pleši Mare toliko, ne rasplići kose...

Ostavi se konja... Vidjet će te vile.

Opasno je to.

A ona nije slušala.

Nikakvo zlo nije vidjela u tome što je sve to voljela.

Nije se htjela ni odreći onih neobičnih pjesama, riječi i smijeha.

Jedne ljetne večeri, kad su se vraćali seljani iz polja, ostala Mare malo duže kod Cetine.

Odlučila se odmoriti kraj vode koju je silno voljela, a kad je sama možda će i oni koji joj pjevaju pjesmu doći do nje,

pa će malo uživati u pjesmi pa lagano na konju kući.

Odjednom začuje zvuk kopita, ali ne jednih, nego desetke kopita kako idu u trku prema njoj.

Pogleda ona svoga konja.

On samo pridignu glavu, ali nije se poplašio.

Tiho je zarzao i stresao onom lijepom grivom,
kao kad sretne nekog poznatog.
Onda se okrenula i ugledala desetak djevojaka,
nestvarne ljepote.
Haljine im bljeskaju kao voda.
Kose im duge i raspletene, lice bijelo,
oči zelene kao voda Cetine...
pa plešu i vrte se i smiju, pjevaju čudnim zvukovima.
U toj pjesmi odjekuje tiha jeka planine,
žubor potoka i rijeke i pjesma slavuja.
Gledala ih i pitala se kako čuje konje, a ne vidi ih.
Gledala je vile kako plešu,
a zatim se jednoj podigne porub haljine.
Tada ugleda kopita umjesto stopala.
Znala je u tom trenutku da ispred nje plešu vile.
Sjetila se što su joj žene govorile, ali nije joj bilo žao,
jer ovako nešto ne bi nikad vidjela da ih je poslušala!
Obrate joj se vile - došle su s njom zaplesati kolo.
Vidjele su i njenu hrabrost i ljubav iskazanu svom konju.
Imala je sve što imati treba da bi te vile u kolo pustile.
Nasmiješe joj se vile i pruže joj ruke.

Potrčala je Mare prema njima i plesala ljepše nego ikad u životu.

Sad je i razumjela o čemu pjevaju.

Vile se malo zaigrale pa i konju splele grivu.

Trčale su s njim po poljima, iako je večer davno pala.

Zvijezde s neba i pun mjesec - vidjelo se kao po danu.

Trčale do izvora, do Cetine, preko polja, stijena i potoka.

Cijelu noć tako pjevale i plesale.

Pred zoru konja su u trku otpratile kući,

a Maru povele sa sobom u pećine u Crvenim stijenama.

Tu večer kad ni Mare ni konj nisu došli kući,

majka je stala gorko plakati.

Pitala je druge djevojke je li ih tko vidio.

No nitko nije vidio Mare.

Tražila je i dozivala svoju kćer svu noć,

sjedila je pred kamenim pragom i gledala u zvjezdano nebo.

Molila je Boga nadajući se da čuje korake njene kćeri.

Pred zoru je stigao konj onako moker i ušao u pojatu.

Kako još nije svanulo, ponada se ona da je i Mare došla.

Uđe u pojatu za konjem i vidi da je nema.

A onda malo bolje pogleda i ugleda pletenicu

koja je za duplo duža od grive.
Znala je mater da su to vile.
Srce joj se steglo. Znala je da je svako traženje uzaludno.
Bude li se Mare svidjela vilama, vratit će je.
Ostalo je samo moliti se i nadati se.
Sedam dana je Mare vitlala s vilama.
Po noći, za mjesečine, plesala i pjevala.
S njima se na izvorima umivala.
A po danu u dubokim pećinama, visoko u stijenama, spavala.
Sad je već razumjela njihov jezik.
Rekle su joj da nikad nije ostalo ljudsko biće s njima živjeti.
Vratit će je kući kad se ugasi svjetlo mjeseca.
Za sve ono što je lijepoga doživjela ne plaća ničim,
dobila je zbog svoje posebnosti, hrabrosti i dobrote.
Vile su joj rekle da će joj biti uvijek na pomoć
ako je netko u selu napadne,
one će se osvetiti i zagorčati im život.
Samo je jedan uvjet mirnog povratka.
Ne smije nikada reći kako se dolazi do pećina
u Crvenim stijenama Mosora
ni što su vile zapravo.

Mora šutjeti o tome kako žive i na koje bunare dolaze.
Nije to Mari bilo teško jer nije ljudima puno vjerovala,
pa joj je čuvanje tajne bilo lako.
A i nije nikako htjela razljutiti vile
koje su joj sada bile prijateljice.
Vratila se kući sedmi dan.
Umorna od plesanja, raščupane kose pune pletenica,
rukavi i skuti pokidani... Zagrlila majku.
Nije plakala. Bila je mirna. Ima svoje zaštitnice.
A i u selu nisu puno pitali, samo su rekli:
Odnile je vile u Pojičke stine!
A ona je proživjela miran život pun uspomena
koje i nije željela ni s kim dijeliti.

Zabilježila i prepričala Marija Šarac

Ni u drvo, ni u kamen

U selu kraj rijeke Cetine živjela je jedna djevojčica. Prema svima je bila ljubazna. Bila je omiljena među vršnjacima. Razlikovala se od njih jer je voljela sjediti u društvu starijih i upijati njihove priče, čak i kada ih nije razumjela. Bila je pristojna pa bakine prijateljice nisu zamjerale što je dovodi sa sobom. Tako je veza najmlađe unučice i njene bake bila sve jača. Djevojčica je odrasla u lijepu djevojku. Baka je pažljivo pratila tko je na nju bacio oko, a još više na to, tko se svidio njenoj mezimici. Govorila joj je kako to mora biti netko tko će je voljeti takvu kakvom je, jer ako ne bude, tada nikada neće biti sretna. Unuka je te riječi pripisivala velikoj bakinoj ljubavi i nije znala što to znači „voljeti te takvu kakva jesi“. Puno je savjeta još baka govorila svojoj unuci. Većinu je prihvaćala osim onog „takva kakva jesi“. Baka bi joj rekla kako će znati značenje tih riječi

kada dođe vrijeme

i kako joj ona to ne može sada objasniti.

Svidio se unuci momak iz njenog sela.

Baka nije bila zadovoljna.

Govorila je unuci kako je on dobar, ali nije za nju,
jer se boji što će biti kada dođe njeno vrijeme.

Unuka nije razumjela, ali nije puno ni pitala.

Onako zaljubljena, molila je baku da ga prihvati.

Opet je baka ispunila svojoj unuci želju.

Prošlo vrijeme, spremila se **do**ta, došlo vrijeme za udaju.

Pir je bio kao i svaki drugi; pun pjesme i veselja.

Život se nastavio sasvim uobičajeno.

Vrijeme je prolazilo, a baka je bila sve slabija.

Govorila je unuci da će sve što ona zna i ima biti dano njoj
– jer je najmlađa i najdraža joj unuka.

Došlo je ubrzo njeno vrijeme. Baka je umrla.

Ispratila je dostojanstveno unuka baku,
a svako zvonjenje zvona u dušu bi je taklo.

Nije prošlo puno vremena,

a unuka je noću sve lošije spavala.

Ujutro je sve umornijom izgledala.

Zabrinuo se njezin muž,
ali bi nakon teška kopanja u polju i večere, čvrsto zaspao.
Ipak, bilo mu je sve više sumnjivo kako njegova žena izgleda.
Jednu noć je nemirno sanjao, pa se naglo probudio.
Prenuo se od šoka.
Njegova žena nije bila u krevetu.
Htio ju je pričekati, ali je umoran opet zaspao.
Kad se probudio, njegova žena je mirno spavala pored njega.
Odluči sljedeći dan malo manje raditi,
za večeru malo manje pojesti i malo manje vina popiti.
Kad su legli, on se pravio da spava.
Nakon nekog vremena, mlada žena se digne iz kreveta.
Skine spavaćicu i ode do komina.
Žena uze crnilo s tava i maže se dok god nije bila potpuno crna.
Tada reče:
*Ni u drvo ni u kamen
Već u Puju pod orije.*
Kad je to izgovorila, žena je nestala.
Muž onako prestrašen ipak odluči slijediti je.
Lako je bilo skinuti spavaćicu i namazat se čađom,
ali u onom strahu nije zapamtio što je točno rekla pa izgovori:

I u drvo i u kamen

I u Puju pod orije.

Nađe se odjedanput vani, a udara u svako drvo i u svaki kamen.

Nisu udarci bili baš lagani.

I tako ga nosio neki vihor i udara sa svih strana.

Sav izubijan, odjedanput nađe se iza neke stijene.

Prepozna mjesto.

Tu je bilo najviše **orija**¹ u mjestu.

Ali ono što nitko nije znao da se tu po noći družu vješte žene.

Gledao je on njih tako u čudu i veliku strahu,

nije mogao zamisliti da je tu i njegova dobra žena.

One su sjedile u krugu, pjevale neke tihe pjesme
i smijale se.

Na sredini kruga bila je zapaljena vatra
koja je svako malo pucketala.

Na toj vatri nalazio se veliki **bronzin** iz kojeg se dimilo.

Svako malo jedna od njih je ubacila u bronzin nešto
od čega bi dim bio još jači i širio se dalje.

Osjetio čovjek kako ga dim i mirisi mantaju
i smanjuju onaj strah

¹ Orij - orah

koji ga je bio sasvim obuzeo, pa bi se i on smijao,
ali je znao da one ne smiju znati da je on tu
pa se jedva suzdržavao.

Ta ritmična buka ga pomalo uspavala
pa je na neko kratko vrijeme i zaspao.

Onda je čuo dole iz sela kako pijetlovi pjevaju.

Sve stade, svi drugi zvukovi.

Odjednom sve one žene prekrivene crnilom i čađom,
jedna po jedna pretvori se u plamenu kuglu
i svaka je odletjela u pravcu odakle je došla.

Svaka prema svome selu prije zore
u najtamnijem dijelu noći.

Kao da su s neba zvijezde odlučile otići prema zemlji.

Koliko ga je čudilo sve što je prije vidio,
ovi plamenovi koji lete su ga prestrašili.

Gledao je i nije se mogao pomaknuti.

Bližila se zora. Sunce se već naziralo.

Tek tada se malo razbistrio i postao svjestan
da je u planini namazan čađom i bez odjeće.

Sjeti se riječi, ali već je bilo prekasno.

Previše je bilo svjetla da bi vjetar došao po njega.

Svanuo je dan.

Skrivajući se u strahu da ga netko ne vidi,
pokušao je doći do svoje kuće. Nije to bilo lako.

Vodarice u to vrijeme idu do izvora po vodu.

Djeca vode blago na pašu,
a marljivi težaci već se spremaju u polje.

Veći dio sela je prošao i bio blizu svog zaseoka.

Tamo ga ugleda njegov kum.

Kad ga je vidio onako golog,
crnog i punog modrica i ogrebotina,
nije ga prepoznao pa se počeo od straha krstiti
i moliti na sav glas.

Rekao mu je da je kum i da ga uvede u kuću
i nečim ogrne pa da će mu sve reći.

Kad se opravio od silnog straha i prepozna mu glas,
kum ga primi, ogrne i sasluša.

Vjerovao je kum svome prijatelju
i sam se sjetio što je tu noć doživio.
Trebalo se oteliti krava pa se digao prije zore.

Kad je prošao kraj susjedine kuće,
svijeća kao da se zapalila jače nego ikad

pa je jasno vidio susjedu u kući

kako se prije zore i Danice umiva i po kući mete.

Kad je muž poslušao kuma i došao kući,

žena mu potrči u susret i vidi ga cijelog izubijanog.

A on joj reče: I u drvo i u kamen

I u Puju pod orije.

Izraz njezina lica sve mu je rekao.

Svaku večer je sakrivao tave i bronzine.

Žena više nije bila neispavana,

ali ni vesela kako je do tada znala biti.

Sjetila se svoje bake i shvatila značenje riječi „takva kakva jesi“.

24

Zabilježila i prepričala Marija Šarac

Mandino vrelo

Magla se lijeno povlačila prema obroncima gore.
Sunčeve su zrake oprezno provirivale kroz oblake,
pomilovale lišće usamljenih stabala, razigrale se i ojačale.
Tihi, pospani glasovi ubrzo su se pretvorili u žamor,
a dječja cika ispunila je dvorišta.
Žene suužurbano, s krčazima i kablovima u rukama,
krenule prema obližnjem bunaru.
Izmijenile su međusobno tek kratke pozdrave,
i čim bi koja napunila posudu vodom, vraćale bi se kućama.
Jedina koja nije žurila bila je djevojka Manda.
Ona je prema bunaru krenula posljednja,
sitnim koracima, zastajkujući.
Podigla je pogled prema Gradecu i njegovim zidinama,
a zatim se okrenula prema jugu,
promatrajući kamenu cestu.
Nešto se nazirao u daljini,
i Manda zastane s rukom na čelu
kako bi se obranila od sunčevih zraka i bolje vidjela.

Nije bilo sumnje, netko je dolazio cestom,
usamljeni jahač na umornu konju.
Da je konj umoran vidjelo se još izdaleka.
Hodao je tromo, spuštene glave,
a kad se približio, djevojka pažljivije promotri jahača.
I njemu se na licu vidio umor.
Nekoć gizdava odora bila je prekrivena prašinom,
a mač položen preko sedla svjedočio je brojnim bitkama.

Nika i Margita, OŠ
Retkovec, Hrvatska

Djevojka ustukne kad se konjanik sagnuo prema njoj,
ali zato mi strah i nije pobjegla.

- Kako se zoveš, djevojko? – upita konjanik promuklim glasom.
- Manda – odgovori ona.
- Mando, dušo, zagrabi mi vode!

Učas Manda zaboravi sav strah i nelagodu,
pa zagrabi svježe vode nepoznatom vitezu .

Utažiše žeđ i umorni jahač i njegov konj,
a djevojka se osokoli pa će vitezu:

- Znaš li što kazuju za ovaj izvor?
- Tko se iz njega vode napije, ostat će mu blizu zauvijek.
- Ništa mi ne bi bilo draže – odgovori vitez smiješeći se –
- jer sam daleko putovao, i nigdje ne vidjeh ovakve ljepotice,
- niti okusih ovako slatke, studene vode.

Tako i bude! Vitez se nastani podno zidina Gradeca
i ubrzo oženi lijepu Mandu.

Oboje su često spominjali priču o svom prvom susretu.

Ona bi se razdragano prisjećala kako ju je oslovio „Mando, dušo!“

Zbog toga taj bunar ljudi s vremenom prozvaše Manduševac.

A on je očarano pričao o mjestu na kojemu je Manda za njega
vodu zgrabila,

pa cijelo to mjesto oko bunara su zvali Zagrab,

a kasnije i Zagreb.

Prohujale su mnoge godine, i mnoge priče su pale u zaborav.
Srušile se i zidine Gradeca,
ali još živi Mandino vrelo i ime Manduševac,
kao i bijeli Zagreb grad.

Nada Mihaljević

Priča o Plitvičkim jezerima

Bio je lijep i vrući ljetni dan.

U šumi je vladala tajanstvena tišina.

I same šumske ptice tražile su sjenovita mjesta.

Na plavom nebu nisi mogao vidjeti oblačka,

a nije bilo ni traga povjetarcu koji bi rashlađivao zrak.

Sunce je stajalo visoko i obasjavalo crnu zemlju.

Teška sparina je već nekoliko tjedana pritiskala poljane i gore.

Ljudi i životinje, livade i vrtovi

čeznuli su za blagom kišicom.

Pa i sama Crna rijeka se posušila.

Samo u malim kamenim izdubinama

zadržavala se po koja kap vode

koju su tražile ptice da utaže žeđ.

Povenula je i trava kraj obale, koja je prije tako bujno rasla.

Izdaleka i izbliza dolazio je narod ovamo

jer je bio naučen da kod Crne rijeke nađe vodu.

Zabadava je narod molio i vapio za blagom kišicom.

Nebo se nije htjelo dugo smilovati.

Odjednom se začuju u tihoj dolini trublje i svirale.

Narod se okrenuo onamo odakle se čula čarobna svirka
i opazi kako prosušanim koritom rijeke korača divna žena.

Bila je odjevena u crno odijelo,
a imala je krunu na glavi i **žezlo** u ruci.

Za lijepom ženom išla je sjajna pratnja.

Promatrajući šumovite gore i hladovite doline
te diveći se ljepotama onoga kraja,
okrenu se gospođa svojoj pratnji te reče:

- Ovdje ćemo mi sagraditi naše dvore.

Kad je to narod vidio i čuo, ohrabri se te kliknu veselo:

- Bog te blagoslovio, crna kraljice!

Narod se nije prevario jer je to zaista bila crna kraljica.

Od Kapele pa do Velebita, od Une pa do sinjega mora
poznavalo je svako dijete crnu kraljicu i njezina dobročinstva.

Gdje je ona boravila, tu je cvala radost i sreća,
tamo nije bilo ni traga bijedi i nevolji.

Od prastarih vremena poznavali su u Lici i Krbavi
crnu kraljicu.

Sijedi starci pričali su često o njezinoj dobroti
i čudima koja je činila.

Ona je čuvala sirotinju, a kažnjavala je silu i nepravdu.
U Velebitu imala je ona svoje vilinske dvore.
Ponekad je silazila u plodne ravnice Ličkoga polja
i Gacke doline
gdje je svojom dobrotom usrećivala narod.

Mala filozofija, Hrvatska

- Vode nam daj, o uzvišena kraljice! – stade vapiti narod.
- – Vode nam daj jer skapavamo od žeđi, mi i naše blago,
- a propale su i polja i livade.

Na to će kraljica:

- Dragi moj narode! Ja ću nagraditi tvoju vjernost i povjerenje
- te ću ti dati vode u obilju.
- Ovaj čas stvorit će se ovdje trinaest jezera
- u kojima će se kupati zlatne ribice i koja će biti dika i ponos ovomu kraju.

Na kraljičinu zapovijed bude zazidan izvor Crne rijeke.

Tek što je to bilo gotovo, naoblači se nebo tamnim oblacima.

Uz grmljavinu i bljesak spusti se silna kiša na zemlju,

koja je okrijepila ljude i životinje, polja i livade.

Kiša je padala čitavu noć, a voda je sve više rasla.

Pred zoru stane puhati bura i rastjera oblake,

a kad je sunce izlazilo, nije bilo više ni oblačka na nebu.

Sunce je obasjalo čitavu prirodu.

Ljupko se smiješilo površini novoga jezera,

koje je nastalo u koritu Crne rijeke.

Obližnje šume su se zazelenile,

a mile ptičice pjevale su vesele pjesme.

Lijepa kraljica se pojavi na obali novoga jezera

te progovori narodu koji se skupio da vidi to divno čudo:

- Narode moj! Tvoja je prošnja uslišana,
- te ti evo prvoga jezera koje ćeš nazivati

- „prošćanskim jezerom“.

Marljive ruke su nosile na brijeg kamen po kamen,
te se uskoro na vrhuncu brijega dizao kraljičin dvor.
Narod je bio sretan i zadovoljan,
a crna kraljica je poput bijele vile bdjela nad onim krajem,
radujući se i sama Plitvičkim jezerima.

I tako je prolazio dan za danom.
Od usta do usta širila se priča o Plitvičkim jezerima
i o dobroti crne kraljice, ali nju više nitko nije vidio.
Velika tuga zavladała je u narodu
jer se pronio glas da je umrla.
S vremenom je dvor nad Kozjakom postao zapušten.
Govorilo se da je kraljica otišla u podzemne vilinske dvore
kod Galovca i gornjega okrugljaka.
Puk je **hodočastio** na ta mjesta i molio kraljicu da se pojavi
ili da barem dade kakav znak da je živa.
Jednoga dana začuje se iz dubina Galovca ugodna svirka.
Digla se voda iz Galovačkog jezera
i stala se uz veliku buku prelijevati preko jedne pećine.

To je bio znak da je kraljica živa,
i od tada se štuje taj vodopad.

Jednom je zaprijetila čitavoj okolini velika pogibelj.
Silan vjetar digao se naglo i stao rušiti drvlje i kamenje.

S brjegova tekli su od velike kiše potoci
i nosili mutnu vodu u jezera.

Činilo se da je došao sudnji dan.

U strahu zatraži narod opet pomoć kod svoje crne kraljice.

- Ti, o dobra kraljice, uzmi nas u svoju zaštitu
- i moli boga za nas grješnike.

I munja bljesnu zrakom, a vjetar i kiša stanu.

Vodopad Galovca obasja neko čarobno svjetlo,
a na jednoj pećini ukazala se narodu kraljica.

Ljupkost i dostojanstvo sjalo je sa njezina lica,
a iz plavih očiju sijevala je plemenitost i dobrota.

Ma bila je prava kraljica.

Narod je pred njom pao na koljena kao pred sveticom,
a ona reče umiljatim glasom:

- Narode, pouzdaj se u boga i u svoju kraljicu.
- Narode, ti si dobar, vjeran, poslušan i ustrajan.

- Ali ipak, doći će vrijeme kad će se tvoja ustrajnost pokolebati.
- Ali ti se ne daj, već se pouzdaj u boga.
- Ja ću bdjeti nad tobom i molit ću se za te.
- A kad ćeš opet, o dobra kraljice, doći u našu sredinu? – upita narod.
- Ja ću doći, odvрати kraljica.
- Ali prije nego dođem, mnogo ćeš narode pretrpjeti.
- Vjeran i odan svojoj zemlji
- bit ćeš ti dugo na straži kršćanstva
- te ćeš prolijevati krv za svoga vladara i domovinu.
- Vodit će se ljuti ratovi u kojima ćeš se i ti, moj narode,
- boriti da očuvaš slobodu i vjeru svoju.
- Ali sve to zlo neće uzdrmati tvoje vjernosti i odanosti.
- Kad u znak radosti usplamti oganj na Velebitu, Plješevici, Kiku i drugim vrhovima,
- onda znaj da se ja približavam.
- Ja ću doći!
- Dim parobroda na jezeru Kozjaku bit će znak da ja dolazim.
- Mojim dolaskom, narode,
- sinut će ti sunce ljepše budućnosti.

- Onda neće biti zapušteni tvoji hladoviti gajevi
- i lijepe doline te divna Plitvička jezera.
- Tvoja kraljica doći će ovamo, mili narode,
- k njoj će u pohode dolaziti gospoda svega svijeta
- da je vide i da se dive ljepoti ove zemlje i Plitvičkih jezera.
- Budi mi vjeran i odan, narode,
- a za uspomenu do moga dolaska
- dajem ti ovaj zlatni cvijet koji nalikuje mojoj kosi.
- Čuvaj taj cvijet, narode, a on će tebe čuvati od zla
- i sjećati te na tvoju kraljicu. Ostaj mi s bogom!

36

I u to je nestala , ali njezine riječi ostale su u srcu naroda.
Cvijet se također sačuvao te ga pozna svatko u narodu.
Jedni ga zovu Vladislavka, a drugi Košnjak,
dok ga učenjaci nazivaju Gentiana lutea.
Jezera imaju ljekovitu moć koju im je kraljica dala,
a ljekovita je i Korana u koju se jezera izlijevaju.
U srcu naroda još živi nada da će vidjeti svoju kraljicu
te da će je pozdraviti: „Dobro nam došla, mila kraljice!“

Hinko Krapek

Žabica djevojka

Živjeli su tako muž i žena.

Već su bili ostarjeli, a nisu imali djece.

Stalno su molili boga da im da dijete.

Otišli su na proštenje i opet molili za dijete,
pa makar bila i žabica.

Vratili su se kući i žena osjeti da je zaniijela
i za devet mjeseci rodi, ali što? Žabicu!

I s tim su bili zadovoljni, bolje nego ništa.

Žabica je uvijek bila vani u vinogradu
i rijetko je dolazila kući.

Stari otac je radio u vinogradu,
a žena mu je svaki dan nosila objed.

Ali kako je već ostarjela, počela se jedan dan žaliti
da je noge ne služe.

Žabica, koja je imala već četrnaest godina, priđe majci i reče:

„Majko! Vidim da ste stari, da više ne možete hodati niti ocu nositi objed, dajte meni objed, ja ću ga odnijeti“.

„Draga moja kćerko žabice, kako bi ti išla s objedom kad ga nećeš moći nositi, nemaš ruke kojima bi primila lonac.“

„Moći ću nositi“, govori žabica, „stavite mi lonac na leđa i vežite mi ga za noge i ne bojte se.“

„Pokušaj, ako budeš mogla.“

Stavi joj lonac na leđa, veže joj ga za noge

i pošalje je u vinograd.

Žabica nosi, nosi,

a kad je došla do vrtnih vrata gdje je bio otac,

nije ih mogla otvoriti pa ga je počela dozivati.

Otac dođe, skine lonac s nje i počne jesti.

Žabica mu reče neka je stavi na trešnju.

On je digne, a ona počne pjevati.

Pjevala je da je sve odzvanjalo, i to tako lijepo
kao da vile pjevaju.

Prolazio je tuda kraljev sin te začuje pjesmu.

Kad je pjevanje prestalo, dođe do starca
i upita ga tko to tako lijepo pjeva.

Starac reče da ne zna, da on ništa ne čuje,
samo gavrane koji lete nad njima.

„Recite mi tko god da je; ako je muško, bit će mi prijatelj,
ako je djevojka, bit će moja draga.“

Ali starac se bojao pa kaže da ne zna.

Kraljev sin je otišao kući.

Drugi dan žabica ponovo donese ocu objed.

On je opet stavi na trešnju, a ona opet počne pjevati.

I gle, kraljev sin i danas dođe točno tamo u lov
ne bi li čuo pjesmu i vidio tko pjeva.

Žabica pjeva s trešnje da cijela dolina odzvanja.

Kad je pjesma prestala,
opet dođe kraljev sin do starca i upita ga tko to pjeva.

Starac odgovori da ne zna.

„Tko ti je donio objed?“ upita kraljev sin.

„Ja sam išao kući,“ kaže starac.

„Srce mi je očarala ta pjesma,

vi, starče, sigurno znate tko pjeva,

recite mi; ako je muško, bit će mi prijatelj,

ako je djevojka, bit će moja draga.“

Starac odgovori: „Rekao bih vam, ali me je sram,

a i vi biste se ljutili“.

„Ne bojte se, samo mi recite.“

Starac mu kaže da žabica pjeva i da je ona njegova kćer.

„Recite joj neka siđe.“

Žabica se spusti i još jednom zapjeva.

Mladiću srce poskoči od veselja pa joj kaže:

„Budi moja draga. Sutra će doći djevojke moja dva brata.

Kralj je obećao da će onoj koja donese ljepši cvijet,
i njezinu zaručniku ostaviti kraljevstvo.

Dođi i ti kao moja draga i donesi cvijet koji želiš.“

Žabica odgovori: „Doći ću, ali mi moraš poslati bijelog pijetla
na kojem ću dojahati“.

OŠ Luka, Sesvete, Hrvatska

Kraljević ode i pošalje joj od kuće bijelog pijetla.

Ona ode Suncu i zamoli sunčanu haljinu.

Sljedeće jutro zajaše žabica pijetla,

a sunčanu haljinu uzme sa sobom.

Kad je takva došla do gradske straže,

nisu je htjeli pustiti unutra.

Rekla im je da će ih tužiti kraljevu sinu

pa su je odmah pustili.

Čim je ušla u grad, pijetao se pretvorio u bijelu vilu,

a žabica u najljepšu djevojku na svijetu,

obučena u sunčanu haljinu.

Kao cvijet nosi klas pšenice i tako uđe u kraljevu palaču.

Kralj najprije dođe do djevojke najstarijeg sina

i upita je kakav je cvijet donijela.

Ona mu pokaže šipak.

Dođe do djevojke srednjeg sina i pita kakav je cvijet ona donijela.

Ona mu pokaže karanfil.

Okrene se prema djevojci najmlađeg sina

i odmah spazi kod nje klas pšenice pa joj reče:

„Ti si nam donijela najbolji i najkorisniji cvijet;

vidi se da znaš kako se bez pšenice ne može živjeti

i da ćeš znati gospodariti. Što će nam drugo cvijeće i oholost?

Oženi se za mojeg najmlađeg sina čija si draga

i njemu ću ostaviti svoje kraljevstvo.“

I tako je žabica postala kraljica.

Urednica

Frida Bišćan

Jezična i grafička prilagodba po principu građe lagane za čitanje

Željka Butorac, prof. logoped

Dizajn naslovnice

Marta Matijević

Izdanje

1. internetsko izdanje

Datum objavljivanja

Lipanj 2021.

Ilustracije su nastale na radionicama u sklopu projekta TRACE.

Ovaj projekt je ostvaren uz financijsku potporu Europske komisije.

Ova publikacija izražava isključivo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom pri uporabi informacija koje se u njoj nalaze.